

„SEJ, A MI LOBOGÓNKAT...”

SZKA208_09

A NÉPI KOLLÉGIUMOK KORÁNAK MEGIDÉZÉSE

Készítette: Püspöki Péter

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangelés, a feldolgozás előkészítése					
I/a A népi kollégiumok					
A	A tanár képeket vetít, amelyek felidéznek a népi kollégiumok hangulatát. Közben röviden bemutatja, miért jöttek létre ezek az intézmények, kik voltak a tagjaik és hogyan működtek. 5 perc	Új ismeretek nyújtása A kor hangulatának megidézése	Frontális munka – tanári előadás és szemléltetés		P1 (Kivetíthető képek) P2 (Háttér-információk)
B	A tanár felírja a táblára a NÉKOSZ kifejezést, és megkérdezi a tanulókat, hogy tudják-e, mit jelent ez a szó. Közös rögzítik a népi kollégiumokkal kapcsolatos legfontosabb általános ismereteket. 5 perc	Új ismeretek nyújtása Fogalomtisztázás	Frontális munka – beszélgetés		P2 (Háttér-információk)
I/b Egy fiatalember 1947-ből					
A	A tanár elmondja, hogy az óra folyamán egy népi kollégista életébe bepillantva fognak benyomásokat szerezni az 1945 utáni Magyarország történetének egy szeletéről. Ezután röviden bemutatja az elképzelt fiatalembert, Varga Jánost, aki a szintén csak elképzelt Tinódi Lantos Sebestyén népi kollégium tagja 1947-ben. 2 perc	A játék kereteinek felvázolása Empátia Képzelőerő	Frontális munka – tanári narráció		P3 (A tanári narráció szövege)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Varga János alakja					
A	A tanulók négy csoportot alkotnak. Minden csoport kap egy dokumentumszerű szöveget, amelyből különféle információk nyerhetők az elképzelt fiatalember eddigi életére vonatkozóan. A tanulók jegyzeteket készítenek a szövegek alapján – a megadott szempontok szerint. Ezután az osztály – a nagy csomagolópapírra írva – közösen elkészíti a fiatalember karakterének leírását. 15 perc	A korszak jellemet és életutat alakító elemeinek megismertetése Szövegértés Empátia Együttműködés	Csoportmunka – karakterformálás Frontális munka – egyeztetés, szerep a falon	D1 (Szövegek) D2 (Feldolgozási szempontok) Csomagolópapír Filtollak	P4 (Útmutató)
II/b A várva várt elismerés – ünnepi pillanatok					
A	A tanulók három csoportot alkotnak. A tanár felolvas egy ünnepi beszédet, amely arról szól, hogy Varga Jánost igazgatóvá választotta a kollégium. Minden csoport húz két helyzetkártyát. A csoportok a kártyán szereplő helyzetbe képzelve magukat, állóképeket hoznak létre, amelyek megmutatják, hogyan ünnepelték baráti és családi körben János igazgatói kinevezését. 5 perc	A korszak egyik arcának megidézése Stílusérzékelés Empátia Önkifejezés Együttműködés	Frontális munka – tanári narráció Csoportmunka – tablóképek készítése	D3 (Helyzetkártyák)	P5 (A tanári narráció szövege) P6 (Útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanári felolvasást követően együtt játszik az osztály. Tanári irányítás mellett, egész csoportos improvizáció formájában jelenítik meg azt az ünnepi légkört, amely a kollégiumban a vezetővé való ki nevezés bejelentését követhette. 5 perc	A korszak egyik arcá- nak megidézése Stílusérzékelés Empátia Önkifejezés	Frontális munka – tanári narráció Egész csoportos imp- rovizáció		P5 (A tanári narráció szöve- ge)
II/c A leleplezés					
A	Eltelt egy év. A kollégiumban gyűlést hívnak ösz- sze. A tanár – a kollégiumba érkező kommunis- ta funkcionárius szerepében – felolvas egy jegy- zőkönyv-kivonatot, amely Varga János hibás tevé- kenységeit, bűneit részletezi. A tanulók – a kollégium diákjainak, tanárainak és vezetőinek szerepében – döbbenetben állnak. Min- denki húz egy szerepkártyát. A szerepeknek meg- felelően sorban kimondják azokat a gondolato- kat, amik a vádak hallatán az eszükbe jutnak, de amikről tudják, hogy a gyűlésen hangosan nem mondhatnák el azokat. 5 perc	A korszak egy másik arcának megidézése Hallás utáni szövegér- tés Empátia Önkifejezés	Frontális munka – tanári narráció Egész csoportos játék – gondolatkö- vetés, belső hangok	D4 (Szerepkár- tyák)	P7 (A tanári narráció szöve- ge) P8 (Útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Mi történt ezután?					
	<p>A tanulók négy csoportot alkotnak. Minden csoport húz egy helyzetkártyát, amely Varga János találkozását írja le környezete különböző tagjaival a „lelepleződést” követően.</p> <p>A csoportok elképzelik, hogyan alakult az egyes személyek viszonya a „bukott” igazgatóhoz, és hogyan fejeződött ez ki a találkozás pillanatában. Végül minden csoport bemutatja a saját jelenetét.</p> <p style="text-align: right;">8 perc</p>	<p>Az emberi viszonyok alakulásának tanulmányozása</p> <p>Empátia Önkifejezés</p>	Drámajáték – csoportos jelenetkészítés	D5 (Helyzetkártyák)	
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a A fordulat éve					
	<p>A tanár röviden elmondja, hogy a milyen politikai változásokat hozott 1948 Európa keleti felében és Magyarországon.</p> <p style="text-align: right;">2 perc</p>	<p>Új ismeretek nyújtása</p> <p>Befogadás</p>	Frontális munka – tanári előadás		P9 (Háttér-információk)
III/b A napló megszakad...					
A	<p>A tanár felvázolja, hogy ebben a politikai helyzetben milyen lehetőségei voltak a hazai értelmiségnek. Majd azt a házi feladatot adja a tanulóknak, hogy próbálják meg elképzelni, mi történt Varga Jánossal 1948 után, és írják meg utolsó naplóbemjegyzését, amelyben értelmezi a vele történeteket, és amelyből kiderül az is, hogyan döntött saját sorsáról.</p> <p style="text-align: right;">3 perc</p>	<p>A házi feladat előkészítése</p> <p>Fogalmazás Értékek képviselése Empátia</p>	<p>Frontális munka – tanári utasítás</p> <p>Egyéni munka – fogalmazásírás</p>		P10 (Háttér-információk)

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Kivetíthető képek (a népi kollégiumok hangulatának megidézésére)

A külön mappában csatolt képek a A NÉKOSZ-legenda című filmet ismertető internetes oldal illusztrációi. (8 db)

www.rev.hu/html/hu/filmek/nekosz.html

Rendező: Pataki Éva

Producer: Sárközy Réka

Támogató: Magyar Történelmi Film Alapítvány

Gyártó: 1956-os Intézet Közalapítvány

P2 Háttér-információk – a népi kollégiumokról

Filmismertető

Kerekasztal-beszélgetés A NÉKOSZ-legenda című dokumentumfilm bemutatója után

Rendező: Pataki Éva

www.rev.hu/html/hu/filmek/nekosz.html

Forradalmárok voltak vagy a forradalom janicsárjai? Hősök vagy áldozatok? Kik voltak a nékoszosok, és miért foglalkoztatják évtizedek óta a közvéleményt?

A népi kollégiumi eszme a 30-as években született meg a népi írók, falukutatók által feltárt szörnyű viszonyok hatására. A bentlakásos internátus létesítésével meg akarták teremteni a tanulást, az értelmiségivé válás esélyét a szegény sorsú, többnyire paraszti származá-

sú gyerekeknek. A Bolyai, 1942-től Györfly kollégiumban hangadó szerephez jutottak a háború után az egykori illegális kommunista vezetők, akik igaz hittel, világmegfordító lendülettel vetették bele magukat az újjáépítésbe, földosztásba, s a népi kollégiumi rendszer országos hálózatának megszervezésébe. Ehhez kellett egy különlegesen tehetséges vezető: Kardos László. A kollégiumok felé forduló fiatal, lelkes, tehetséges tanulók és nevelők serege látványos eredményeket produkált: 1948-ra a 158 népi kollégium behálózta az egész országot, s körülbelül 9500 középiskolás és egyetemista számára nyújt életre szóló szakmai és közösségi tapasztalatot. Kialakul a kollégiumok sajátos rituáléja, megvannak a dalaik, mozgalmi és pedagógiai hagyományaik. Az egész korszakot jellemzi a NÉKOSZ-indulóból elhíresült szóösszetétel: „Fényes szelek”. Ilyen többé-kevésbé autonóm, nemzeti kötődésű kollégiumi rendszer sehol máshol nem alakult ki a szovjet blokkban. 1948 a csúcspont és az élethalál harc kezdete.

1948-ban Rákosiék elvetik a népfrontos politikát, Jugoszlávia ellenség lesz, Révai kihátrál a NÉKOSZ mögül, a kollégisták körül megfagy a levegő. A totális terror nem tűrhet meg semmiféle autonómiát. Tragikus pillanat, az a terror pusztítja el a népi kollégista mozgalmat, amelynek kiépítésében maga a NÉKOSZ is aktívan, hittel és meggyőződéssel részt vett. A legdrámaibb pillanat a NÉKOSZ-t lelkesen támogató belügyminiszter, Rajk László pere. A Rajk-perbe is beillesztik a NÉKOSZ-t, amely a Párt dédelgetett kedvencéből eddigre narodnyik, nacionalista, a marxizmus tanításait figyelmen kívül hagyó, jugoszláv szimpatizáns kémek gyűjtőhelye lett.

A NÉKOSZ lényegében önfelszámolást hajt végre, a tagság önkéntes közreműködésével. A Rajk-per traumája után ez a második súlyos meghasonlás, meg kell tagadni önmagukat. Különös módon erre a nemzedékre még egy súlyos meghasonlás vár, az 56-os forradalom

utáni. Ezeket a politikai, erkölcsi dilemmákat boncolja a film riportok, beszélgetések, archív film- és híradórészletek segítségével.

1956 tavaszán, a XX. kongresszus után ismét esély nyílik a NÉKOSZ tisztázására, hagyományainak felélesztésére. A Petőfi-kör 20 vezetői tagja közül 13 egykori népi kollégista, így titkára, Tánczos Gábor, és másik vezetője, Pataki Ferenc is. Az '56 júliusára tervezett NÉKOSZ jubileumi ünnepséget még sikerül a regnáló hatalomnak megakadályozni, de azt már nem, hogy a nyári szünet után a Petőfi-kör épp a NÉKOSZ-vitával folytassa munkáját. A rendkívüli érdeklődés miatt a tömeg az utcán hallgatja a vitát, ez az egyetlen Petőfi-köri ülés, amiről híradófelvétel készült. Október 13-án kerül sor az egykori Györffy kollégisták találkozására, a rendezvényen Nagy Imre is megjelenik. Egy rövid ideig azt hiszik az egykori népi kollégisták, hogy ott folytathatják, ahol abbahagyták, visszatérhetnek ifjúságuk eszményeihez.

A forradalom napjaiban ki-ki a saját kockázatára, egyéni meggyőződésének megfelelően vesz részt a különböző forradalmi bizottságokban, értelmiségi és ifjúsági szervezetekben, Pesten és vidéken egyaránt. A megtorlás különböző hullámokban sújtja az egykori nékoszosokat. A NÉKOSZ része lesz a Nagy Imre pernek is, amelynek keretében úgy próbálják beállítani a Petőfi-kört, mint olyan tömörülést, amely tudatosan készült a rendszer megdöntésére. Egy másik perben tárgyalták a NÉKOSZ szellemi vezérének, Kardos Lászlónak és társainak ügyét. Hosszú a börtönviseltek listája: Kardos László, Kéri József, Tánczos Gábor, Mérei Ferenc, Fekete Sándor, Litván György.

Néhányan elhagyták az országot, de a többség maradt, s aki maradt, annak be kellett kapcsolódnia a kádári konszolidációba. Kétségtelen, hogy a NÉKOSZ-nemzedék meghatározó szerepet játszott Magyarországon szellemi életében ezekben az évtizedekben. Elég, ha

néhány nevet említünk: Kardos László, Gyenes Antal, Tánczos Gábor, Hegedűs András, Mérei Ferenc, Jancsó Miklós, Nagy László, Juhász Ferenc, Berek Kati, Bacsó Péter, Kovács András, de a névsor hosszan folytatható. A jól ismert Kossuth-díjas művészek és a jó fél tucat akadémikus, miniszter mellett a nékoszosok tömegei helyezkedtek el hasznos, fontos funkciókba: mérnökök, agrárszakemberek, orvosok, pedagógusok lettek. Paradoxon, hogy végül minden történelmi kanyar ellenére beteljesült az eredeti szándék, megszületett a népi gyökerű értelmiség. Rendkívül érdekes, hogy akármerre vezetett az út, börtönbe vagy akadémiai intézetbe, a nékoszosok mindig érezték az összetartozást, mindig szót értettek egymással, a „Fényes szelek” kollektív élménye olyan kovász, amely egy életre összeforrasztotta őket.

Nem titkolom, hogy a film elkészítésében személyesen érdekelt voltam, ugyanis apám, Pataki Ferenc, egykori Györffy-kollégista, majd a Petőfi történész kollégium igazgatója, a NÉKOSZ főosztályasakor annak főtitkára, később a Petőfi-kör egyik vezetője. Ő a film egyik főszereplője. A másik főszereplő a mozgalom indulásának hiteles tanúja Pál József közgazdász, alapító tagja a Györffy kollégiumnak. A filmben megszólalnak még: Göncz Árpád, Pogány Mária, Kardos László özvegye, Varga Éva valamint egykori népi kollégisták. Az előkészítés során bukkantunk rá Szörényi Rezső 1970-ban forgatott NÉKOSZ-filmjére, a „Kivételes időszak”-ra. A filmnek soha nem volt nyilvános bemutatója, betiltották. Nem véletlenül, a film rendkívül erős és szomorú. A debreceni nékoszosok drámáját rögzíti, hogyan váltak szét az utak '56 után, ki és miért vállalt továbbra is szerepet, és mi lett azokkal, akik a meghasonlás miatt többé nem tudtak beállni a sorba. Részleteket használtunk ebből a filmből, és forgattunk a film két ma is élő szereplőjével: Somlyai Magda történésszel és Juhász József nyelvészrel.

Az epilógusban a szó már a fiataloké, a mostani Rajk kollégistáké. Ez a közösség tudatosan kapcsolódik a NÉKOSZ bizonyos hagyományaihoz, mint pl.: önkormányzatiság elve, viták kultusza, közösségépítés, tudatos társadalmi, közéleti érdeklődés. Ezek a fiatalok minden évben megkoszorúzzák Kardos László sírját. Ők már elfogulatlanul tekintenek az elődökre, és fölteszik a kérdést: mi eleveníthető fel ma a NÉKOSZ-hagyományból, van-e ma bármilyen létjogosultsága a kollektív eszmének?

Pataki Éva, rendező

P3 A tanári narráció szövege az idő, a hely és egy elképzelt népi kollégista, Varga János rövid bemutatása

1947-et írunk. Történetünk helyszíne a Tinódi Lantos Sebestyén Népi Kollégium – valahol Magyarországon.

Hősünk, Varga János 23 éves, és történetünk idején a Tinódi Lantos Sebestyén* Népi Kollégium (TL SK) vezetője. Hétgyermekes család harmadik gyermeke. Szülei kisparasztok. 1946-ban, a kollégiumok szervezésének kezdeti időszakában lett népi kollégista, egy év múlva, 1947-ben kollégiumi titkár, a kollégiumi közösség egyik legmegbecsültebb vezetője.

P4 Útmutató a főhős alakjának közös megrajzolásához

Részlet a „Konvenciók tanításai a drámában” című háttéranyagból

Összefoglalóan konvencióknak nevezzük azokat a játékokat, feladatokat, tevékenységeket, amelyeken keresztül a drámafoglalkozás alapjául szolgáló óraterv itt és most megelevenedő történetté válik. Nem tartoznak a konvenciók közé, de a drámaóra kihagyhatatlan elemeit jelenti az egész csoportos egyeztetés és a tanári narráció. Az egyeztetés a cselekményben előforduló esetleges problémák tisztázását, egy-egy szituáció szerepen kívüli tisztázását, illetve a történet egyes pontjaihoz kapcsolódó, de a történeten túlmutató ismeretek, információk, gondolatok feldolgozását szolgálja (biztosítva a tanulók számára nem csak a játék élményét, de a tanulás lehetőségét is). A tanári narráció a történet cselekményének tanári közlés formájában történő előrehaladását segíti.

Szerep a falon

A drámaóra főszereplőjének közös kialakítását szolgáló konvenció. Az egy szereplő köré épülő óráknál nagyon fontos, hogy közösen elfogadott, árnyalt képet alakítsunk ki a személyről, akiről játszani akarunk.

A foglalkozás bevezető szakaszában kapott információk alapján ezért a kontextusépítés részeként egész csoportos egyeztetés keretében összegyűjtjük mindazt, amit a szereplőről, annak külső és belső tulajdonságairól megtudtunk, illetve gondolunk. Ezeket az információkat összeírjuk (használhatunk ehhez stilizált emberalakot is, amibe, illetve ami köré írjuk az összegyűjtött jellemzőket), majd a foglalkozás során mindvégig jól látható helyre kifüggesztjük. A munka későbbi szakaszaiban, egy-egy döntés, lépés okainak vizsgálatakor célszerű visszatérni a „falon lévő szerephez”, és ellen-

őrizni magunkat: hogy viselkedik egy adott helyzetben az a jellem, amilyenek mi építettük a szereplőnket.

A konvenció használata azokban az esetekben a leghasznosabb, amikor a történet főszereplőjének jellemfejlődését vizsgáljuk. Ebben az esetben újra meg újra visszatérhetünk a „Szerep a falon”-hoz, hogy megvizsgáljuk, hogyan alakítják az események a főszereplő jellemét.

P5 A tanári narráció szövege – Ünnepi beszéd Varga János igazgatói kinevezése alkalmából

Kinevezés és méltatás

A népi kollégium nem diákszálló. Nem is egyszerűen a tanulás helye. A népi kollégium KÖZÖSSÉG – csupa nagybetűvel. Olyan közösség, amelynek minden tagja egyet akar: egy jobb és szebb világot. Ezért a célért küzd, ezért tanul, ezért dolgozik. És teszi ezt jó kedvvel, vidáman, mert érzi, tudja, hogy a holnap, amiért dolgozik, az ő holnapja lesz.

Mindannyian, akik ma népi kollégisták vagyunk, Közösségben élünk. Érezzük annak minden szépségét, melegét és odaadását. Ezt az örömet tovább akarjuk adni. Életünk szentjánosbogár-szerep, állandóan világítunk. Akármilyen pályát futunk is be, az Édesanya bennünk nem veszíti el szerető fiát, falunk akácai mindig hazahívnak a poros utcákba. Azért tanulunk, hogy otthon áldhassuk meg népünk asztalát, ne fogyjon el róla soha az étel, a béke, és ne vesszen ki a lelkekből a testvériség és a szabadságszeretet.”

Feladatunkat csak elkötelezett és tehetséges vezetők irányításával valósíthatjuk meg. Olyan vezetők irányításával, akik a munka frontján harcolva bizonyítják újra meg újra rátermettségüket, hozzáértésüket, Emberségüket. Ők a mi vezetőink, ők a mi példaképeink.

Varga János! Te ilyen példakép vagy. Fiatal korod ellenére egész eddigi életutad meggyőző erővel példázza rátermettségedet. Ezért különleges öröm számomra, hogy a Tinódi Lantos Sebestyén Kollégium közössége nevében köszönhetlek igazgatóvá választásod alkalmából. Munkádhhoz sok sikert és jó egészséget kívánunk.

P6 Útmutató a csoportos tablóképzés irányításához

Részlet a „Konvenciók tanításai a drámában” című háttéranyagból

Állókép (Tabló)

A konvenciót leggyakrabban a történetalakítás epikus pillanatainak sűrítésére használjuk. Egy hosszabb folyamat néhány jellemző pillanatának kiragadásával és mozdulatlan képbe sűrítésével fogalmazzuk meg az adott történetszakasz lényegét.

A játsszók kis csoportban dolgozva egy mozdulatlan csoportképet hoznak létre önmagukból. A többiek a létrehozott tablóban kifejeződő jelentéseket elemezve fogalmazzák meg a kép(b)en látható szereplők egymáshoz való viszonyát, érzéseit stb. Az elemzés során figyelni kell a mimikára, testtartásra, távolságokra, irányokra ezért a forma a játsszóktól nagyfokú tudatosságot és önfegyelmet követel.

P7 A tanári narráció szövege – a Varga János kártékony tevékenységét leleplező jegyzőkönyv

Az MDP Politikai Bizottságának határozata a TLSK helyzetéről
Jegyzőkönyv, 1948. július...

A népi kollégiumi mozgalom, mely azzal a céllal indult, hogy a dolgozó osztályok, elsősorban a munkásság és a parasztság gyermekeinek közép- és felsőfokú oktatását lehetővé tegye, és segítsen megszüntetni a régi vagyonos osztályok műveltségi monopóliumát, komoly eredményeket ért el. ... Ezt a nagy jelentőségű mozgalmat a párt kezdettől fogva minden erővel támogatta és védelmezte ... joggal elvárta a NÉKOSZ felelős vezetőitől a demokrácia, és annak vezető osztálya, a munkásosztály ügyének hű szolgálatát. Éppen ezért szemléli a párt fokozódó aggodalommal a NÉKOSZ vezetőinek sorában fellépő beteges jelenségeket, melyeknek elterjedése immár szükségesé teszi a nyílt bírálatot.

Megállapítjuk, hogy Varga János, a Tinódi Lantos Sebestyén Kollégium igazgatója felelőtlen és hibás magatartásával válságba sodorta a Kollégium működését. E magatartás a következőkben nyilvánult meg:

1. Varga János családi környezetének reakciós, demokráciaellenes befolyása alá került.
2. Az irányítása alatt álló kollégiumi nevelők nem domborították ki megfelelően a munkásosztály és annak vezető pártja iránti hűség szempontjait.
3. Eltitkolták pártunk szerepét a magyar nép felszabadításában, a demokrácia megteremtésében, a NÉKOSZ életre hívásában.
4. Varga János kártékony türelmet tanúsított a kollégium falai között megjelenő, a marxizmus-leninizmus tételeivel élesen szemben álló parasztromantikával és az ezzel együtt járó faji

ideológiákkal szemben; nem világosította fel a paraszti származású kollégistákat arról, hogy ez káros magára a magyar parasztságra.

5. Arisztokratikus göggel elzárkózott a kollégium, illetve a NÉKOSZ keretein kívül működő ifjúsági mozgalmaktól. Nem kereste velük az együttműködést, visszautasította közeledési kísérleteiket.
6. Az irányítása alatt álló vezetés felelős tagjai elhanyagolták a kollégisták szakmai képzését, eltűrték az egyetemi tanulmányaikat végző fiatalok bomlasztó politikai tevékenységét.
7. Mindezen hibákhoz a kollégium, és szélesebben a NÉKOSZ egyes vezetőinél a kommunista erkölcs súlyos megsértése, magánéletük megengedhetetlen felbomlása társult.

A Politikai Bizottság felhívja az érintetteket, hogy megszólalva a fenti bíráló szavakat, gyakoroljanak önkritikát, a munkásosztállyal és a Párttal együttműködve egyesült erővel tegyék jóvá az elkövetett hibákat, segítsék a Magyar Dolgozók Pártját a kultúra, a közép- és főiskola meghódítására irányuló törekvéseiben a magyar dolgozó nép gyermekei számára.

P8 Útmutató – a gondolatkövetés és a belső hangok megszólaltatásához

Részlet a „Konvenciók tanításai a drámában” című háttéranyagból

Gondolatkövetés

A drámajátékban a szerepjáték mélyítését segítő konvenció. Olyan jelenetekben vagy improvizációk során használjuk, amikor fel akarjuk hívni a figyelmet a játszott szituációban rejlő őszintétlenségekre. A jelenet egy pontján megállítjuk a játékot, és azt kérjük

a játzóktól, hogy az általuk játszott szereplő nevében mondják ki azokat a gondolataikat, amelyeket éreznek, gondolnak az adott pillanatban, de valami miatt ezt nem mondták (nem mondanák) ki hangosan.

A feladat akkor elegáns, ha a dramaturgiailag is indokolt, hogy a szereplők elhallgassák, elrejtésük az őszinte gondolataikat. Ennek a munkaformának akkor van igazi hatása, ha a szereplők olyan helyzetben vannak, hogy az elhallgatott szavak kimondásának drámai ereje van.

Belső hang

Leggyakrabban a központi szereplő drámai helyzetét vizsgáló órákon használt munkaforma. A játzó feladata, hogy a helyzet ismeretében képzeljék magukat a vizsgált szereplő helyébe, és az ő nevében, egyes szám első személyben fogalmazzák meg az ő érzéseit, gondolatait, esetleges vívódásait.

P9 Háttér-információk – 1948 politikai történéseinek vázlatos áttekintéséhez

1947-ben új szakasz kezdődött a világpolitikában, és ez alapvetően megváltoztatta a magyarországi viszonyokat is. A szovjet–amerikai viszony elhidegülése, a hidegháborús doktrínák meghirdetése mindkét szuperhatalom érdekszférájában megkeményedő szövetségi politikát eredményezett. A sztálini szovjet vezetés 1947 őszén minden kommunista párt feladatául szabta a politikai előretörést.

A szovjet zóna országaiban ez egyet jelentett a kommunista egypártrendszer, illetve kommunista pártállam kiépítésével. Magyarországon 1948-ban – a „fordulat évében” – megtörtént a teljes államosítás, a különböző politikai pártok megszűntek vagy beolvadtak a kommunista pártba, amely felvette a Magyar Dolgozók Pártja nevet. A Rákosi vezette párt- és pártirányítás alatt működő államvezetés egyre durvább támadásokat intézett mindenféle demokratikus szervezet ellen. Megindultak a koncepciók perek. 1949-re Magyarországon totális sztálinista diktatúra épült ki.

P10 Háttér-információk – az értelmiség előtt álló cselekvési lehetőségek áttekintéséhez

Ebben a helyzetben a közélettel foglalkozó értelmiségiek előtt három lehetőség állt. Ha, és amíg teheték, Nyugat-Európába menekülhettek a sztálini terror elől, vagy feladva minden addigi elvűségüket, rettegve szolgálták tovább az egyre véresebbé váló Rákosi-rezsimet, vagy félreállítva, elnémítva, de megalkuvás nélkül vállalták a belső száműzetést, a börtönt vagy a halált. Akár így, akár úgy történt, 1949-ben Magyarországon évekre elnémult a demokrácia hangja...